

زبان آثار استاد مطهری باید به روز شود/ شهید مطهری زمان شناس بود

سنگری گفت: اندیشه‌های استاد مطهری کهنه نمی‌شود ولی زبان آن‌ها را باید به زبان امروز برگردانیم و تلاش کنیم مفاهیمش را امروزی‌تر کنیم تا نسل‌های جدید بتوانند از آن‌ها بهره‌گیری کنند.

سنگری گفت: اندیشه‌های استاد مطهری کهنه نمی‌شود ولی زبان آن‌ها را باید به زبان امروز برگردانیم و تلاش کنیم مفاهیمش را امروزی‌تر کنیم تا نسل‌های جدید بتوانند از آن‌ها بهره‌گیری کنند.

به گزارش خبرنگار مهر، هر ساله در ایام شهادت استاد مرتضی مطهری، فرصتی برای بازخوانی مبانی نظری این اندیشمند اسلامی فراهم می‌شود که مؤلفه‌های خصوصیات فکری ایشان تبیین شود. در این مجال با محمدرضا سنگری عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی به گفتگو نشستیم. متن زیر مشروح گفتگوی مهر با این کارشناس و نویسنده ادبی است.

محمدرضا سنگری در پاسخ به اینکه آیا ویژگی‌های شخصی مطهری باعث شد که به چنین شخصیتی تبدیل شود و یا اینکه او محصول حوزه علمیه است؟ گفت: اینکه استاد شهید مطهری متعلق به حوزه علمیه است در آن تردیدی نیست. حتی لباس ایشان گواه همین موضوع و مسأله است که وقتی معمولاً با روحانی برخورد می‌کنیم احساس می‌کنیم چنین شخصیتی، مبانی خود را از حوزه دریافت کرده است هرچند ممکن است تکاپوهایی بیرون از حوزه و فراتر از حوزه داشته باشد. حقیقت این است شهید مطهری فرآورده و محصول حوزه علمیه است. تحصیلاتش کامل روشن و مشخص است استادانش هم کاملاً معلوم هستند هم به اعتبار استادانش که استادان حوزوی هستند هم جغرافیای مطالعاتی اش که حوزه علمیه بوده و خودش اشاره دارد و هم نخستین دروسی که مطالعه کرده است ترجمان و گواه این است که استاد مطهری محصول حوزه است. اما ممکن است برخی فقط به آنچه در گذشته بیشتر مطرح بوده است توجه کنند، در صورتی که الآن جهان فعلی حوزه متفاوت با گذشته شده است. ضرورت‌ها طلاب حوزه علمیه را واداشته که به قلمروهای دیگری سرک بکشند و آن قلمروها را مطالعه و بررسی کنند.

استاد مطهری یک زمان شناس بزرگ هستند و به ضرورت شناخت زمان خود را مکلف و موظف می‌بیند که تنها به خواندن دروس حوزه اکتفا نکند بلکه آموخته‌های حوزه را بهره‌گیری کند و سکوی پرشی برای پرداختن به مسائل زمان خود قرار دهد به همین دلیل در مورد مسائل روزگار خود مطالعه می‌کند

وی ادامه داد: استاد مطهری یک زمان شناس بزرگ هستند و به ضرورت شناخت زمان خود را مکلف و موظف می‌بیند که تنها به خواندن دروس حوزه اکتفا نکند بلکه آموخته‌های حوزه را بهره‌گیری کند و سکوی پرشی برای پرداختن به مسائل زمان خود قرار دهد به همین دلیل در مورد مسائل روزگار خود مطالعه می‌کند. حتی کتاب‌هایی را که درباره اندیشه‌های نوپدید و نوظهور روزگار خودش است با قدرت تمام مطالعه می‌کند و سعی می‌کند یا به پای زمان حرکت کند. بنابراین استاد مطهری بالاصالة حوزوی است اما در فضای حوزه تنها نمانده است و از همه ظرفیت‌های بیرونی هم بهره‌گیری و استفاده کرده است. به خصوص اینکه یک دوره در دانشگاه تدریس کرده است و بنابراین شاید شهید مطهری را نه شاید، بلکه حتماً باید اتفاقاً یکی از نمودها و نمادهای برجسته پیوند بین حوزه و دانشگاه بدانیم.

وی در مورد برطرف کردن نیازهای فکری زمان توسط شهید مطهری گفت: یک نکته ای را امیرالمؤمنین علی (ع) دارد که می‌فرماید «الْعَالِمُ يَزْمَانِيهِ لَا تَهْجُمُ عَلَيْهِ الْاَوَائِسُ» آن‌هایی که آگاه به زمان خودشان می‌شوند در هجوم حادثه‌ها خود را گم نمی‌کنند، عقب نشینی نمی‌کنند سست نمی‌شوند و این هنر بسیار بزرگی است که زمان را بشناسیم. حضرت امام یکی از مسائلی را که در باب حوزه و اجتهاد مطرح می‌کرد همین بود که مجتهد باید زمان شناس و به روز باشد و به هنگام با قضا و مسائل ارتباط برقرار کند. اگر کسی مجموعه آثار استاد شهید مرتضی مطهری را مطالعه بکند، دقیقاً می‌بیند همین جور است که استاد مطهری مسائل روزگار خود را رصد می‌کرد. مثلاً موضوعی که الآن وجود دارد مسأله نگاه‌های فمینیستی است یا احیاناً تشکیک‌ها و تردیدهایی است که نسبت به موقعیت زن در فرهنگ اسلامی طرح می‌شود مثلاً ایشان در این زمینه می‌نویسد و از مجله «زن روز» آن روزگار استفاده می‌کند این خیلی برای امروز درس آموز است که وقتی ما می‌خواهیم سخنان را بگویم و حقیقتی را مطرح کنیم می‌توانیم از ظرفیت‌های آن‌ها که وجود دارد، هرچند این ظرفیت‌ها ممکن است نسبت به آن‌ها انگاره‌های منفی وجود داشته باشد اما از آن ظرفیت‌ها بهره‌گیری و استفاده کنیم.

سنگری گفت: شهید مطهری وقتی می بیند نسبت به امام حسین و فرهنگ عاشورا نگاه های ناروا و نادرستی وجود دارد و فرهنگ عاشورا دارد تحریف می شود می آید فریادهای عاشورا را برمی آورد و نتیجه آن «حماسه حسینی» می شود. یا می بینیم نسبت به مسأله انتظار نگاه های غلط گاهی وقت ها وجود دارد چه نگاه هایی که کاملاً رنگ و بوی مارکسیستی نسبت به مسأله ظهور دارند چه آن هایی که نگاه های غلطی دارند مثل جریانی که تحت عنوان حزب قائدین و انجمن حجتیه از آن ها یاد می کنیم، ایشان می آید درباره امام زمان می نویسد. یا وقتی می بیند مبانی فرهنگی ما تحت تأثیر غرب قرار می گیرد «فلسفه و روش رئالیسم» را می نویسد؛ یعنی دقیقاً ایستاده و مثل یک دیدبان آگاه، هوشمند و به هنگام دارد عمل می کند.

وی ادامه داد: ما هم باید همین گونه باشیم. یعنی همه کسانی که امروز در عرصه فرهنگ و اندیشه کار می کنند باید این خصوصیت و ویژگی را داشته باشند. دقیقاً رصد کنند ببینند دشمن از کجا ضربه می زند روزه هایی که برای شکست، تحریف و واژگونگی فرهنگ را باز می کند باید این ها را دقیقاً بشناسد. فقط شناخت این ها کافی نیست. باید از آن سرمایه عظیمی که در اختیار است بهره گیری کند و پاسخ بدهد باید آن منبع عظیم و سرشار را هم به خوبی بشناسد یعنی حوزه فرهنگ دینی و البته جز فرهنگ دینی همه دستاوردهای علمی روزگار خود را بشناسد و ما می دانیم چقدر این کار سترگ، سخت، دشوار، بزرگ و نفس گیر است و هر کسی از پس آن بر نمی آید. بنابراین عالم زمانه بودن نیازمند عرق ریزی روح است. فرد باید خیلی تلاش، مطالعه کند، همه ابعاد و جنبه ها را ببیند تا بتواند یک حضور تأثیرگذار در فضای فرهنگی جامعه داشته باشد.

زبان به تدریج در حال تغییر است و هرچه ما بیشتر می رویم شتاب تغییر زبان بیشتر می شود. زبانی که مربوط به عصر استاد شهید مرتضی مطهری است آن زبان ممکن است امروز برای نسل جدیدی که هستند خیلی رسا نباشد باید این زبان را چالاک کرد و صیقل داد و به زبان امروز حرف بزنیم

وی در این مورد که در برخی کشورهای اسلامی مثل اندونزی وhellip; مراکز و مدارسی شکل گرفته است که آثار استاد مطهری تدریس می شود ولی در داخل توجه شایانی به آثار استاد مطهری نمی شود، گفت: هم در فضاهای آموزشی رسمی ما چنین چیزهایی وجود دارد؛ یعنی در کتاب های درسی می بینید بخشی از آموزه های استاد شهید مرتضی مطهری در کتاب های درسی دبیرستانی انعکاس دارد و می شود آن ها را دید، گاهی وقت ها مبنای نگارش کتاب تکیه بر آثار استاد شهید مرتضی مطهری است، هم در فضای دانشگاهی ما این رسم است و هم در حوزه های ما. اینجا باید یک ملاحظاتی را داشته باشیم که به آن اشاره می کنم. نقل است که علامه طباطبایی (ره) استاد شهید مرتضی مطهری معتقد بود که هر چند سال اگر به درستی خاطرمد باشد هر ۴ سال یک بار باید تفسیر جدید بر قرآن نوشته شود. شما می دانید زبان به تدریج در حال تغییر است و هرچه ما بیشتر می رویم شتاب تغییر زبان بیشتر می شود. زبانی که مربوط به عصر استاد شهید مرتضی مطهری است آن زبان ممکن است امروز برای نسل جدیدی که هستند خیلی رسا نباشد باید این زبان را چالاک کرد و صیقل داد و به زبان امروز حرف بزنیم.

سنگری ادامه داد: اندیشه های استاد مطهری کهنه نمی شود اما زبان استاد مطهری ممکن است کهنه شده باشد و ما باید امروز زبانی متناسب با روزگار خود پیدا کنیم. بنابراین اینکه ما از آثار استاد مطهری در روزگار خود بهره بگیریم و حتی در ۱۰۰ سال دیگر، در این ها تردید و تشکیکی نیست. این ها اندیشه های ناب اسلامی است و به تعبیری که حضرت امام درباره آثار استاد مطهری داشتند فرمودند همه آثارش بدون استثنا خوب است. همه این آثار خوب، ارزنده و سازنده را باید بهره گیری کرد ولی زبان آن ها را باید به زبان امروز برگردانیم یعنی تلاش کنیم برخی از مفاهیم یا همان مفاهیم را امروزی تر و تر و تازه تر کنیم تا نسل های جدید بتوانند از آن ها بهره گیری و استفاده کنند.

وی در پایان گفت: البته در کنار همه این ها علی رغم عظمت، بزرگی و قله نشینی شخصیتی مثل استاد مرتضی مطهری باید آثارش را هم نقد کرد. یعنی صاحب نظران باید امروز بیایند آثار این استاد بزرگ را نقد کنند همچنان که در حوزه ها آثار استادان بسیار بزرگ را افراد نقد و بررسی می کنند. حاشیه زدن به آثار بزرگان خیلی معروف است. امروز هم باید آثار استاد مطهری در معرض نقد، بررسی و ارزیابی قرار بگیرد.